

Çin Kaynaklarına Göre Asya Hun Devleti'nin Yıkılması Sonrası Geri Kalan Hun (Xiong Nu) Tebaası ve Xianbei (Şiyenbei- Siyen pi) İlişkileri

Şükrü Aktaş*

Xianbei Tarihi ve Soy Kökenleri Üzerine Genel Kanaatler

Xianbei'ler Çin'in antik dönem halklarından bir gruptur. Xianbei'lerin soy kökeni hakkında tarihi metinlerde oldukça karmaşık ancak karmaşık olduğu kadar da bol bilgiler bulunmaktadır. Bu kapsamda Xianbei'lerin soy kökeni üzerine, bir görüşe göre “Sarı İmparatorun torunudurlar ve kuzeyde yaşarlar”¹ der. Wei Tarihi- Xu Ji kaydının aktardığına göre Xianbei'lerin Tuoba soyu imparatorun küçük oğullarının nesli olduklarını, Cui Hong (崔鸿) isimli tarihçi “On Altı Devlet İlkbahar-Sonbahar- Ön Yan Kaydında” Xianbei'lerin Murong soyunun neslinden gelenler olduğunu, Zhou Tarihi Wendi Ji kaydına göre (周书。文帝纪) ise Xianbei'lerin Yuwen soyundan ileri geldikleri görüşünü ifade etmişlerdir. Bunun dışında bir başka görüşe göre ise, Doğu Han² Yingfeng'ın düşündüğüne göre Xianbei'lerin Uzun duvarı onarıp Sai Wai'nin³ kuzeyine kaçan tutsaklar olduklarını düşünmektedir. Shen Yue (沈约) Song Tarihi- Suolu Zhuan (宋书。索虏传) da ise Tuoba soyunun kökeni hakkında farklı bir görüş aktarılmaktadır. Bir diğer görüşe göre ise Doğu Hu'ların bir kolu olarak anılmaktadır. Ki bazı araştırmacılar da Hun'ları (Xiong Nu) Doğu Hu'ların bir kolu olarak kabul edilmektedir. Doğu Han'lardan itibaren pek çok araştırmacı ve bilim insanları bu

* Araştırma Görevlisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çin Dil ve Edebiyat Bölümü, Ağrı/TÜRKİYE, aktassukru_86@hotmail.com ORCID:0000-0002-9945-0620

1 Sarı imparatorun torunudurlar görüşünün Çince ifadesi : “炎黄子孙”. Kaynak: Erride Mutu; “Xianbei Soy Kökeni Araştırmaları”, İç Moğolistan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (额尔德木图, 鲜卑族源考, 内蒙古民族大学学报(社会科学版), 2007, S. 33, Nu. 5, s. 13.

2 Makalemizde pek çok yerde “Han” ve “Hanlılar” tabiri kullanılmıştır. Bunun nedeni anlattığımız dönem itibarıyla, günümüzde Çinli olarak tabir ettiğimiz milletin, makalemizde işlemiş olduğumuz dönem ve devirde kullanılması ve bu dönemi anlatan kaynak, kitap ve kayıtlarda tabir edildikleri sıfat olması ve bu tabirin bilimsel anlamda daha doğru olduğunu düşünmekte olduğumuzdan bu şekilde ifade etmeyi tercih ettik.

3 Sai Wai “塞外” Çin seddinin kuzeyinde bulunan toprakları ve coğrafyayı ifade etmek için kullanılan ifadedir.

görüşü desteklemektedirler, Huguang, Chentao, Fan Ye⁴ gibi tarihçiler bunlardan bazılarıdır, bu ifade ve görüşler ile tarihi gerçekler ve hakikatlerde birbirleriyle oldukça örtüşmektedir.⁵

Xianbei Soy Kökeni Araştırmaları⁶

Xianbei ismi karşımıza ilk olarak İlkbahar- Sonbahar dönemi son yıllarında Zuo Qiuming⁷ tarafından neşredilmiş “Guo Yü- Jin Yü”⁸ eserinin sekizinci tomarında şu şekilde bahsedilmektedir;

“昔[周] 成王盟于歧阳, 楚为荆蛮, 与鲜卑守燎⁹

“Bir Zamanlar (Zhou Beyliği) Hükümdarı Qi Yang Ve Chu’lar İle İttifaklar Yapmıştı, acımasız ve yabancı Olan Xianbei’ler ile muhafaza üzerine anlaşmışlardı”.

Bu kayıtla ilgili olarak, bazı bilim insanları ve kimi araştırmacılar biraz şüphe ile yaklaşmışlardır. “*Qi Yang Ve Aynı Zamanda Qi Shan’ın Güneyi Veya Doğusu*¹⁰” Qi Shan günümüz Shaan Xi (陕西) eyaleti Qishan ilçesi kuzeydoğusudur. Zhou hükümdarı¹¹ ki bu tarih MÖ. 1115- 1079 yılları arası başta olduğu tarihlerdir, bahsettiğimiz bu tarihler arasında günümüz Moğolistan bozkırının kuzeydoğusunda bulunmuş Xianbei’lerin, kendilerinin batısında bulunan bölgede yaşayan Zhou’ları korudukları görüşü Erride Mutu hoca tarafından benimsenmemiştir.¹²

4 24 tarih kayıtlarından 3.sü olan “Son Han Tarihi’nin (Hòu Hàn Shū - 后汉书)” yazarıdır. Fan Ye (范晔) tarafından 445 yılında Güney Hanedanlıklarından Song Hanedanlığı döneminde oluşturulmuştur.

5 Erride Mutu; “Xianbei Soy Kökeni Araştırmaları”, İç Moğolistan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (额尔德木图, 鲜卑族源考, 内蒙古民族大学学报(社会科学版), 2007, S. 33, No. 5, s. 13.

6 Erride Mutu, *age.*, s. 13.

7 Zuo Qiuming veya diğer bir tabirle Zuoqiu Ming左丘明. Görme engelli meşhur tarihçi.

8 Yukarıda bahsettiğimiz cümle bu kayıta geçmektedir: 《国语·晋语》卷八上. Ve ayrıca <https://ctext.org/guo-yu/jin-yu-ba/zhs> isimli siteden bakınız.

9 <https://ctext.org/guo-yu/ens?searchu=%E5%AE%88%E7%87%8E#n24816> isimli internet sitesinden 27.11.2018 tarihinde alınmıştır.

10 Burada Türkçe olarak yazdığımız cümlemin Çince aslı: 歧阳即岐山之阳. Ayrıca bu cümlede yer alan 阳 sözcüğünü doğu- güney anlamında çevirdim. Teyide muhtaçtır.

11 Parçada “Wang” şeklinde bahsetmektedir. Ama “kral” unvanını kullanmaktan kaçınıyoruz. Bunun yerine “hükümdar” sözcüğünü kullanmayı tercih ettik.

12 Erride Mutu, *age.*, s. 13.

Çin Kaynaklarına Göre Asya Hun Devleti'nin Yıkılması Sonrası
Geri Kalan Hun (Xiong Nu) Tebaası ve
Xianbei (Şiyenbei- Siyen pi) İlişkileri

777

Bunun dışında Xianbei'ler hakkında Son Han Tarihi¹³ kayıtları 90. Tomarına göre;

“鲜卑者,亦东胡之支也, 别依鲜卑山, 故因号焉。…汉初, 为冒顿所破, 远窜辽东塞外, 与乌桓相接, 未常通中国焉。…(光武帝)建武……二十五年(公元 49 年), 鲜卑始通驿使”

“Xianbei'ler, Doğu Hu'ların bir koludurlar ve Xianbei dağında (yash) yaşarlar bu sebepten dolayı bura ile anılmaktadırlar. Han dönemi başlarında, Mao Dun'un (kendilerini) dağıtmasından dolayı, uzaklara ulaşmış Liaodong'a Uzun Duvarın ötesine kaçmışlardı, burada Wuhuan'lar ile birbirleriyle etkileşim içine girmişlerdi, ancak Çin ile pek temasları olmamıştı.Guang Wudi (光武帝) dönemi, Jian Yuan (建武) yirmi beşinci yılında (MS. 49) Xianbei'ler haberci (vasıtası) ile irtibata geçmeye başladılar”.

Üç Devlet Tarihi, Wei Tarihi, 30. Tomarı, Xianbei bölümünde Fei Zhu Yin Wang Chen da ise;

“鲜卑亦东胡之余也, 别保鲜卑山, 因号焉。……鲜卑自为冒顿所破, 远窜辽东塞外, 不与余国争衡, 未有名通于汉, 而自与乌桓相接。至光武时, 南北单于更相攻伐, 匈奴损耗, 而鲜卑遂盛”

“Xianbei'ler Doğu Hu'ların bir kolu ve bakiyesidirler, Xianbei dağına yaslanmış yaşamaktalar, bu yüzden bu adla anılmışlardır. Xianbei'ler Mao Dun' un saldırısından itibaren, Liaodong'a uzun duvarın ötesine kaçmış- sürülmüşlerdi, geri kalan memleketlerle, halklarla mücadele veya çekişme içinde değildiler, Han'lar kadar namları yoktu, ayrıca Wu huan'lar ile de yakınlaşmışlardı. Guang Wu zamanına dek, güney kuzey başbuğları birbirlerine karşı sefere düzenlemişlerdi, Xiong Nu'lar (Hun'lar) darmadağın olmuş, Xianbei'lerde giderek gelişmeye başlamışlardı”.

Bu kayıtlarda bize göstermektedir ki Xianbei'lerin soy kökü itibarıyla Doğu Hu'ların bir kolu, onların bir soyu olduğunu doğrulamaktadır. Madem Xianbei'lerin kökeni Doğu Hu'lara dayanıyor ise, Doğu Hu'ların soyu nereden gelmekteydi? Bu soruya yanıt olarak ise “Han Tarihi Xiong Nu tomarından” bir atıfla cevap verebiliriz:

“南有大汉, 北有强胡。胡者, 天之骄子也¹⁴

“Güneyde büyük Han'lar, kuzeyde güçlü- kuvvetli Hu'lar var. Hu'lar, Tanrı'nın en iyisi, en sevdikleridir”.

13 “Son Han Tarihi (Hòu Hàn Shū - 后汉书)” . 24 tarih kayıtlarından 3.südüdür. Fan Ye (范晔) tarafından 445 yılında Güney Hanedanlıklarından Song Hanedanlığı döneminde oluşturulmuştur.

14 Han Tarihi- Xiong Nu Zhuan (汉书·匈奴传).

Xiong Nu'lar kendilerini Hu olarak adlandırdıklarından, yakınlarında, etraflarında bulunan boy ve halklar onları bu isimle biliyor ve tanıyorlardı. Bu nedenle, pek çok boy ve halk Xiong Nu'ları genellikle Hu ismiyle anıyorlardı.¹⁵ Esasen pek çok çevre boy, ulus ve milletlerin yanı sıra özellikle Xiong nu'lar ile son derece yakın bulunan Han'lar, Xiong Nu'ların kendilerini "Hu" adıyla adlandırdıklarını kendilerini bu isimle nitelediklerini yakinen biliyorlardı. Eskiden Xiong Nu'ların doğu tarafında hareket halinde bulunan halk kitlesini ise "Doğu Hu" olarak adlandırılmaktaydı. Shi Ji Xiong Nu (史记·匈奴列传) bölümünde yine şöyle bir kayıt geçmektedir:

“东胡, 乌丸之先, 后为鲜卑; 在匈奴东, 故曰东胡”¹⁶

“Doğu Hu, Wu Wan'ların öncüleridirler, daha sonra Xianbei olarak çıkmışlar; Xiong Nu'ların doğusunda bulunmalarından dolayı Doğu Hu denilmiştir- olarak anılmışlardır”.

Tüm bu tarihi bilgi ve belgelerin günümüze getirmiş olduğu veriler, Xiong Nu'ların ve Doğu Hu'ların aynı soy kökenine mensup olduklarını ispatlar niteliktedir. Sima Qian, eseri Türkçe tercümesi ile “Tarih Kayıtları”¹⁷ isimli eserinde, Xiong Nu ve Hu isimlerini rasgele değiştirip kullanmıştır (*birbirlerinin yerine*)¹⁸. Bu tercihi ve kullanım da Doğu Hu'ların, Xiong Nu'ların bir kolu veya bölümü olduğunu açıklayıcı niteliktedir. Bu görüşün doğruluk veya olumsuzluğu hakkında bu alanın kıdemli araştırmacıları ve hocalarının fikirlerine bir bakmak gerekmektedir. Suribadalaha (苏日巴达拉哈) beyefendi “*Moğol Soyunun Kökeni Üzerine Yeni Araştırmalar*” isimli eserinde; “*Xianbei ve Xiong Nu'lar hepsi Moğolistan platosunda ki (İç Deniz) Moğol dili halklarından bir gruptur. Xiong Nu'lar, Moğolistan platosunun güneyinde bulunan dağın aşağısına/ güneyi, Shaan Bei (陕北) boyunun bir koludur, bu nedenle Xiong Nu'lar ata yurtları tarihi sahnesinde en erken-ilk hünerini, yeteneklerini sergileyerek, Xiong Nu'ların merkezde oldukları halk ittifakı ile devlet tarzında bir yapı meydana getirdiler. Tarihte Xiong Nu'ları, 'Kuzey Di' boyunun tek temsilcisi olarak kabul ettiler. Xiong Nu dili ile Moğol dili temel olarak birbirine benzemektedir, aralarında ki fark ise, tarihçilerin lehçelerinden kaynaklı hatalardır, seslendirmeleri, ses bilgisinin doğru değildir, karşılaştırmaları yapılamamış ve bu yüzden hakikat kaçırılmıştır. Xiong Nu'ların gelenek alışkanlıkları ile Moğolların ki tamamen benzerlik göstermektedir. Moğolların askeri organizasyonu, stratejik savaş teknikleri, sosyal sistemleri,*

15 Erride Mutu, *age.*, s. 13.

16 Shi Ji, Xiong Nu bölümünden aktaran; Erride Mutu, “Xianbei Soy Kökeni Araştırmaları”, *İç Moğolistan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (额尔德木图, 鲜卑族源考, 内蒙古民族大学学报(社会科学版), 2007, S. 33, No. 5, s. 13.

17 Shi Ji 史记.

18 Erride Mutu, *age.*, s. 13.

siyasi kanunlarının da her biri Xiong Nu'ların kini takip etmiş/ uyarlamış ve geliştirmiştir. Bunun sebebi de aynı kaynaktan çıkmış, dilleri bir dizi"¹⁹. Su (苏) beyefendi ayrıca şunu da belirtmiştir; “*Xianbei'ler, Moğol platosu Hei Long Jiang'ın doğusu boyunca hareket eden bir koldur. Doğuya hareket edip Liao Dong yarımadasının kuzeydoğusu, kuzeyde Bo Hai kuzey sahilinde bulunan Yin soyu ile karıştılar ve bu karma halk Doğu Yi'lerin atalarını meydana getirdi. Wu Huan ve Xianbei'ler aynı soy olarak, Hei Long Jiang doğusunda hareket eden Moğol plato sisteminde var olan türün bir koludur*”. Japon araştırmacı Shiratori (白鸟库吉) ise; Shi Ji ve Han Tarihi vb. kayıtlarda, tek kelime olarak “Hu” diye anılan yerin Xiong Nu'ları işaret ettiğini, bunun dışında başka bir ulusu içermediğini belirtmiştir. Doğu Hu'lardan hareketle baktığımızda, doğuda bulunan Xiong Nu'ların bir kolunu kastetmektedir, dolaylı olarak ise belli bir ulusu işaret etmektedir”.²⁰

Kuzey Hunların Dağılması ve Zhongyuan Bölgesi Kuzeyinde Xianbei'lerin Yükselişi

Kuzey Hunları güç ve iktidardan düşünce, Han²¹ topraklarının kuzeyi konumunda bulunan bu coğrafya siyasi iktidar açısından bir boşluk dönemine girdi. Kuzey Çin toprakları başka bir ifade ile Han halkının (Çinli) yoğunlukla yaşadığı merkez bölge olan Zhongyuan'ın kuzeyi uzun dönem siyasi iktidar ve istikrardan uzaktı. Meydana gelen bu dağınıklık ve istikrarsızlık Zhongyuan için bir tehdit ve tedirginliğe sebep olmaktadır. Bu nedenle bu bölgede istikrarın sağlanması yoluyla, kendilerine gelebilecek herhangi bir tehdit ve sorunu bertaraf etme konusunda çeşitli çalışma ve ittifak arayışlarına giren Han yönetimi girişimlerde

19 Shi Ji, Xiong Nu bölümünden aktaran; Erride Mutu, “Xianbei Soy Kökeni Araştırmaları”, *İç Moğolistan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (额尔德木图, 鲜卑族源考, 内蒙古民族大学学报(社会科学版), 2007, S. 33, No. 5, s. 13'de geçen tercümesi yaptığımız bölümün Çincesi: “鲜卑和匈奴都是来自蒙古高原大内海的蒙古语人群。匈奴是从蒙古高原南下山、陕北部的一支, 由于匈奴在祖国的历史舞台上最先 崭露头角, 建立了以匈奴为核心的民族联盟的国家形式。在历史上就把匈奴当作‘北狄’的唯一代表。匈奴的语言与蒙古的语言基本相同, 其所不同者, 由于史官的方言作祟, 注音并不准确, 无法对照, 因而失真。匈奴的风俗习惯与蒙古人的风俗习惯完全一样。蒙古的军事组织、战略战术、社会制度、政治法律亦皆承袭匈奴而又有所发展。其原因是同出一源, 语出一系”.

20 Shiratori; “Doğu Hu Halkları Araştırmaları”, Şanghai Ticaret Yayınları, 1934 (日本, 白鸟库吉. 东胡民族考. 方壮酋汉译本 (M). 上海: 商务印书馆, 1934) den aktaran Erride Mutu, *age.*, s. 13.

21 Makalemizde pek çok yerde “Han” ve “Hanlılar” tabiri kullanılmıştır. Bunun nedeni anlattığımız dönem itibarıyla, günümüzde Çinli olarak tabir ettiğimiz milletin, makalemizde işlemiş olduğumuz dönem ve devirde kullanılması ve bu dönemi anlatan kaynak, kitap ve kayıtlarda tabir edildikleri sıfat olması ve bu tabirin bilimsel anlamda daha doğru olduğunu düşünmekte olduğumuzdan bu şekilde ifade etmeyi tercih ettik.

bulunmuştu. Han hanedanlığının bu girişimleri, uyguladığı siyaset ve kuzey coğrafyasında hüküm süren halklar hakkında bilgiler Çin kaynaklarının çeşitli bölüm ve kitaplarından günümüze aktarılmaktadır. Buna bir örnek olarak da “Son Han Tarihi (Hou Han Shu)”²² kayıtlarını verebiliriz.

Doğu Hu’ların teşkil ettikleri birlik içinde Xianbei’ler kuzey bölgesini zapt ettikleri, Xianbei’lerin güneyinde ise Wuhuan’ların yerleşik oldukları aktarılmaktadır. Xiong Nu’lar iktidarı kaybettikçe Wuhuan’lar ön plana çıkarılarken başka bir boy karşılına çıkmıştır. Bu boy, Xianbei boyudur. Xianbei’ler hiyerarşik ve eşitlikçi bir siyasi yapı kurmuşlardır.²³ Xianbei’lerin kuzeyin tipik döngüsü içinde bu olay küçük bir numunedir ancak uzun yıllar devam eden karmaşık kuzey tarihi içerisinde ne ilk ne de son hadise olarak karşımıza çıkmaktadır.

Han yönetimi uzun dönem kendisine hem siyasi hem ekonomik hem de askeri anlamda tehdit ve tehlike unsuru olarak gördüğü Hunlardan ve onların akınlarından aslında Xianbei’lerin sayesinde kurtulmuşlardır diyemsek de bir nebze olsun nefes almalarını sağlamıştır diyebiliriz. Çünkü Hanlar hem İpek Yolu güzergâhında geliş gidiş yapan Hanlı ticaret kervanlarına verdikleri zarar ve tehdidi hem de sınır tehditlerini Xiong Nu’lar ile Xianbei’lerin arasında ortaya çıkan mücadeleden istifade ile bir parça bertaraf etmişlerdir. Bu dönem gerek Genel Çin Tarihi gerekse Klasik dönem Çin Tarihi açısından çok önemli bir yere sahip olan, hatta günümüz diploması ve dışişleri alanına örnek teşkil eden, en önemli tarihi ve siyasi simgelerinden olan ‘Zhang Qian- (张骞)’ bu dönemde ortaya çıkmıştır. Zhongyuan’de bulunan Han yönetimi ve hükümdarı Han Wu Di tarafından batı bölgelerine²⁴ elçi olarak gönderilmiş olan Zhang Qian’in gönderilme maksadı gayet açık ve diplomatiktir. Bu diplomatik siyaset dışında, uzun seneler Hun tehdidi ve tehlikesini yaşayan Han yönetimi, Xiong Nu’lara (Hunlara) karşı Xianbei’ler ile işbirliği diyebileceğimiz bir ilişki kurarlar. Bu ilişki, gayet basit bir mantık üzerine inşa edilmiştir. Hanlar, kendilerine sıkıntı olan Xiong Nu’lara karşı, o dönem öne çıkmaya ve güçlenmeye başlayan Xianbei’ler ile işbirliğine gitmişlerdi. Zayıflama sürecine giren Xiong Nu’lar, yaşadıkları topraklarda kök salıp, güçlenmeye başlayan Xianbei’ler ile mücadele içine girmişlerdir. Xiong Nu-Xianbei çekişmesini kaşıyıp birbirlerine karşı kıskırtan Han yönetimi, bu sayede başlarındaki Xiong Nu belasını defetmeyi amaçlamışlardı. Han yönetiminin bu

22 “Son Han Tarihi (Hòu Hàn Shū - 后汉书)” . 24 tarih kayıtlarından 3.südü. Fan Ye (范曄) tarafından 445 yılında Güney Hanedanlıklarından Song Hanedanlığı döneminde oluşturulmuştur.

23 Peter Golden, *Türk Halkları Tarihine Giriş*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2012, s. 82-83. Kaynağımız bu bilgiyi Barfield, *Perilous Frontier*, s. 86-87. den atıfta aktarmaktadır.

24 Batı bölgeleri (Xī yù- 西域).

stratejisi kimi zaman başarılı olmuştu ancak her askeri ve siyasi strateji de olduğu gibi bu da bazı noktalarda başarısızlığa uğramıştı.

Hunlara karşı üstünlük kazanan Xianbeiler artık kuzeyde siyasi erk haline geldikçe Han'ların rahatlamalarını sağladılar. Bunun yanı sıra kuzeyli boy ve kabilelerin Xianbei'lerin üstünlüklerini kabul ederek Xianbei ittifaklarına katılması, Xianbei'lerin güç ve siyasi iktidarlarının kuvvetlenmesini sağladı. Bu konuya ilişkin bir kanıt, Son Han Tarihi kayıtlarında geçen aşağıdaki ifadedir:

自号为鲜卑

“Kendilerini Xianbei olarak adlandırıyorlar”.

Kuzeyli halkların hızla kendilerine katılması ile hızla büyüyen Xianbeiler, başlarda çıkar ittifakı kurdukları Hanlar için artık bir tehdit unsuru olmaya başladılar. Han siyaseti ve diplomasisinin kendisini korumayı hedefleyen politik girişiminden uzun sürecek bir netice alamadığını ve tam tersine daha büyük bir tehdidin doğmasına yol açtığını söyleyebiliriz. Tüm bunların dışında, Xianbei kabile birliği içinde yer alan pek çok boydan biri olan Toba boyuna mensup Shi Yijian, Toba Xianbei boyunun ilk hükümdarıdır. Toba Shi Yijian²⁵ himayesi altında büyük bir siyasi iktidarın temellerini de atmış oldular.

Shi Yijian ile başlayan bu teşkilatlanma süreci Tan Shihuai birliği ile zirveye ulaştı. Ancak Shi Yijian ile başlayan ve daha sonra Tan Shihuai ile devam eden süreç sadece bir başlangıçtı ve uzun soluklu ve istikrarlı bir süreç olarak sağlıklı bir şekilde devam edemeyecek olsa da siyasi birlik ve istikrarın emekleme süreci olma özelliklerinden dolayı önemli girişimlerdi. Tan Shihuai kendine has bağımsız bir politika izledi. Zhongyuan'ın siyasi girişimlerine aldırmandan bağımsız, özgür bir politika geliştirerek Zhongyuan'ın kuzeyini tek bir çatı altında toplamayı başardı. Wu Sun (乌孙) ve Ding Ling (丁零) boylarını dahi yenerek hâkimiyetine kattı ki bu iki boy kuzey tarihine isimlerini kazımış iki devlettir. MS I yy. da, Tan Shihuai buraları zapt etmiş olsa da yukarı da da bahsettiğimiz gibi bu siyasi istikrar uzun soluklu olmamıştır. Tan Shihuai'in ölümünden sonra Xianbeiler eski adetlerine

25 Toba Shi Yi Jian: (什翼犍 / 318-376, r. 338-376/ Gao Zu 高祖) Xianbei boyundandır. 338 yılında Dai beyliği devletinin hükümdarı (prensi) olmuş, 340 yılında İç Moğolistan Horinger ilçesine bağlı Sheng Le'da başkentini kurmuştur. Bunun dışında Han tarzı resmi ve yasal kurumları kendi halkı ve yöneticilerine tanıtmıştır. Shi Yijian'ın büyük emek verip ilerlettiği Dai (I. Toba) Devleti 376 yılında “Ön Qin” beyliği tarafından yıkılmıştır. (SS. 94/ WS. 1/ BS. 1)'den aktaran; Cun Rui; Xiong, Victor, Orta Çağ Çin'i Tarihi Sözlüğü, Scaccrow Yayınları, Lanham Maryland, Toronto, Plymouth Birleşik Krallık, 2009.

dönerler ve adem-i merkezîyetçi teşkilatlarını sürdürürler. Peter Golden, ‘Kağan’²⁶ unvanının ilk olarak Xianbeilerin arasında kullanılmaya başlandığı aktarmaktadır.²⁷ Ancak başka bir kaynağımızda ise bu unvanının ilk olarak Rou Ran’lar tarafından kullanıldığı ifade edilmekte, 310 yılından itibaren ise yine bir Xianbei kökenli halk olan Tu YüHun yöneticileri tarafından kullanıldığı veya en azından Tu YüHunlar ile bağlantısı olduğu aktarılmaktadır²⁸. Hangi boy veya devlet ilk olarak kullanmış olursa olsun “Kağan” ünvanı sadece ve sadece kuzeyli boy ve uluslarca kullanılan bir sıfattır dememiz bu görüşler ışığında daha bir kuvvet kazanmaktadır.²⁹

Xianbeilerin Ataları, Ata Yurtları ve Yaşadıkları Coğrafya

Son derece geniş bir coğrafya da yayılmış olan Xianbei’ler kuzey coğrafyasında nerede gelişmişlerdi? Tarihin ve tarihi metinlerin Xianbei olarak bahsettiği bu ulusun ismini, yine tarihi bu tarihi kayıtlar “以山为号” “yaşadıkları dağın adını almışlardır” diye bildirmişler ve yine kendilerinin Xianbei dağında yaşamakta olduklarını ve bu yaşadıkları dağın adını uluslarının adı olarak aldıklarını belirtmişlerdir.³⁰ Ancak Xianbei dağı neredeydi ve neresiydi? Bu konu pek çok tarihçi ve tarih araştırmacıları arasında hala bir muammadır. 1980 yılında temmuz ayında, Hulunbeier kültürel kalıntıları üzerinde çalışan araştırmacılar İç Moğolistan özerk yönetimi Hulunbeier (eyaleti) Elunchun (鄂伦春) özerk sancağı A Li ırmağı (阿里河) garnizonunun on km. kuzeybatısında yer alan Gaxian (嘎仙洞) mağaraları içinde Xianbei’lerin Tuoba boyunun atalarına ait taş odalar (石室) keşfedilmiştir. Keşfedilen bu taş odalar ve Büyük Xing’an Dağı kuzey kesimi ile tarihi metinlerde bahsedilenin “Büyük Xianbei Dağı” olduğunu ispat etmiştir ki yapılan bu keşifler en nihayetinde klasik Çin tarihi üzerinde mevcut olan büyük bir belirsizliği neticeye kavuşturmuştur. Buna dayanarak şu çıkarımda bulunabiliriz ki, Doğu Hu’ların bir kolu kuzeye göç etmelerinin ardından, Xianbei dağının bulunduğu kuşağa yerleştiklerinden dolayı, Xianbei adını almışlardır.

26 Xianbeiler, Moğolcadan bazı sıfat ve adları kullanmış olmalarına rağmen (kağan, kraliçe) en fazla kullandıkları sözcükler aslen Tunguzca’dan alınmıştır. Zhen (真) eki ve bu ekin ait olduğu dilin izlerinden hareketle Xianbeilerin melez yapılarına bir delil olarak bunu sunabiliriz. Bu durum bile başlı başına onların hem Moğolcadan hem de Tunguzca’dan almış oldukları kelimeler bile onların karma/melez bir toplum olduklarına delil olarak sunulabilir.

27 Peter Golden, *Türk Halkları Tarihine Giriş*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2012, s. 84. Aynı kaynağımızın 85. sayfasında bu fikrimizi destekleyici bilgi için başvurulabilir.

28 Golden, *age.*, s. 84. Kaynağımız bu bilgiyi “lászló,1940, s.1; Haussig, 1953, s.356; Taskin, 1986, s. 213-14; Liu, 1989, s. 98”den aktarmıştır.

29 Golden, *age.*, s. 84.

30 Qiu Jurong; “Xianbei”, *Çin Antik Ulusları Dergisi*, 1981. (邱久荣, “鲜卑”、中国古代民族志, 1981年, 第109页) s. 109.

Çin Kaynaklarına Göre Asya Hun Devleti'nin Yıkılması Sonrası
Geri Kalan Hun (Xiong Nu) Tebaası ve
Xianbei (Şiyenbei- Siyen pi) İlişkileri

783

Yaklaşık olarak Batı Han Hanedanlığı Wudi döneminde, Xiong Nu'ların nüfuzlarında yaşanan düşüşün beraberinde Xianbei'ler güneye yönünde göç etmeye başladılar. Ancak Wuhuan'ların (Doğu Hu'ların bir başka kolu) kuzeyinde yerleşik olmalarından ve Batı Han'lar ile herhangi bir iletişim veya temasları olmadığından antik dönem tarihi metinleri bu konu üzerine barındırdıkları bahis, metin ve belgeler bağlamında yetersiz kalmaktadır.³¹

Doğu Han Hanedanlığının başlarında, Xianbei'ler ile Doğu Han hanedanlığı arasında bir etkileşim ve temas olmaya başladı, bunun yanı sıra Wuhuan, Xiong Nu ve Doğu Han hanedanlığı arasında karmaşık ilişki ağı meydana gelmeye başladı. MS. 91³² Xiong Nu'lar baskıya maruz kalarak batıya ikinci kez göç etmeye zorlandılar, bu nedenle Xianbei'ler güneybatı istikametine doğru ilerlemeleri daha hızlı ve derinlemesine bir göç hareketi idi ve (göç etmek zorunda bırakıldılar), ve Xiong Nu halkından geriye kalan boşluğu ise güneybatı istikametine akın eden Xianbei tebaası doldurdu.³³ Burada dikkati çeken bir husus ise, Xianbei'ler kuzey coğrafyasının kontrolünü büyük oranda ellerine geçirdiklerinde hiç azımsanmayacak bir Xiong Nu kitle si Xianbei halkı ile kaynaşıp harman olması üzerine, “San Guo Zhi³⁴ (裴注引) Wei Tarihinde” şu şekilde bahsedilmektedir: Xiong Nu'ların batıya göçleri sonrası

“余种十余万落 (落相当于户), 诣辽东杂处、皆自号鲜卑兵”

“kabilelerinin toplamı yüz bini aşmaktaydı, Liaodaong'da iç içe yaşadılar, onlarda kendilerini Xianbei askeri olarak adlandırmaktaydılar”.

Burada geçen bahiste de değindiği gibi o dönem büyük miktarda Xiong Nu halkı Xianbei halkı ile karışmış birbiri ile iç içe geçmiş, bütünleşmişlerdi. Bu nedenle Kuzey Zhou hükümdar soyu olan Yuwen soyu (宇文氏), Kuzey Hanedanlıklarından büyük soyadı olan Dugu soyunun (独孤氏) kökenlerini, asıllarının izini sürdüğümüzde, bu soyların hepsinin Xiong Nu soyundan ileri geldikleri şeklinde algılanabileceği yönünde görüşlerden bahsedilmektedir.³⁵ Bunun yanı sıra büyük oranda Xiong Nu tebaası Xianbei'lerin bir bölümü, parçası haline geldi ki burada

31 Qiu Jurong; “Xianbei”, *Çin Antik Ulusları Dergisi*, 1981, s. 109. (邱久荣、”鲜卑”、中国古代民族志, 1981年, 第109页) s. 109.

32 MS.91 yılının dönem ve hükümdar adı olarak ifade edilmesinin Çin dilindeki karşılığı: “汉和帝永元三年”.

33 邱久荣、”鲜卑”、中国古代民族志. 1981, s. 109.

34 San Guo Zhi (三国志).

35 Qiu Jurong; “Xianbei”, *Çin Antik Ulusları Dergisi*, 1981, s. 109. (邱久荣、”鲜卑”、中国古代民族志, 1981年, 第109页) s. 109.

bir başka husus da Xianbei'lere katılan bu halk Xianbei'lerin nüfuzunu, gücünü arttırmıştır. MS. II. yüzyılın ortalarında (*Doğu Han Xuan Di yıllar arasında- 东汉桓帝年间*) meşhur Önder Tan Shihuai'nin önderliği altında, Dan Han dağı (弹汗山)³⁶ ve çevresi merkez olmak üzere doğudan Fu Yu'den (扶馀) batıda Wu Sun'lara, kuzey sınırında Ding Ling'lere ve güneyde Sai Bei (塞北) yani “Uzun Duvarın”³⁷ kuzey hattına kadar çok güçlü bir kabile ittifakı teşkil etmiştir. Ancak daha sonra Tan Shihuai topraklarını (kendi bölgesini) Doğu, Batı ve Merkez olmak üzere üç bölüme ayırmıştı, her bir bölümde on ila yirmi arası kabile bulunmakta ve her bir bölge Boy beylerinin (大人) emri altında himaye ve idare olunmaktaydı.³⁸³⁹ Hân Lîng Dî Guāng Hé Niánjiān (汉灵帝光和年间 (178-181 yılları)) Tan Shihuai vefat eder, ve bu vefatı ile beraber Tan Shihuai'nin tesis etmiş olduğu kabile ittifakında çözünme ve dağılma meydana gelir. Batı Jin döneminde, Xianbei'lerin her bir boyu dâhilinde iç göçler sürmekteydi, bunun yanı sıra bunlar arasında bazı kabileler yerleşik hayata geçiş yapmaya başlamışlar, tarımsal üretimle uğraşmaya başlayan ve ayrıca feodalleşmeye başlamışlardı. Özellikle Batı Jin hanedanlığının son dönemlerinde, Zhongyuan bölgesinde büyük miktarda göçmen kuzeye doğru göç etmişlerdi ve bu göçmenler Xianbei halkı ile iç içe geçmeye kaynaşmaya başladılar ki bu gelişme de Xianbei'lerin (halkının) feodalleşme evresini hızlandırdı. Toba Xianbei'lerin ataları ilk olarak Daxing Anling⁴⁰ kuzey kesiminde yer alan Ga Xian mağarasının bulunduğu bölgede yaşamışlardır. Bu bölge bereketli ormanlara sahiptir. Çok çeşitli ve zengin bir hayvan habitatu olmasının yanı sıra, çok eski zamanlardan itibaren avcılıkla geçinen veya avcılıkla uğraşan halklar için doğal bir çekim merkezi konumundadır. Toba Xianbeiler için de kuşaklar boyu yaşam alanı olmuştur. Toba Xianbeiler bu coğrafya da buldukları sürece avcılık esaslı bir hayat sürmüşlerdi, ekonomik ve kültürel yaşam ise çok zayıf bir seviyedeydi. Xianbei dağında yaşayan Toba Xianbeilerin hayat şartları ve durumları hakkında Wei Shu- Xu Ji 'de şu şekilde bahsedilmektedir.

“国有大鲜卑山,因以为号。其后,世为君长,统幽都之北,广漠之野,畜牧迁徙,射猎为业。”

36 İç Moğolistan eyaleti Shangdu (商都) ilçesi ve çevresi.

37 Çin Seddi olarak ifade ettiğimiz yapının Çin dilinde ki ifade şeklidir.

38 Qiu Jurong, age., s. 109.

39 Bu yönetim tarzı Xiong Nu'larda ki Chanyü (başbuğ)luk ile benzeşmektedir. Kaynak: Qiu Jurong, age., s. 109. Biz de pek çok yazı ve çalışmalarımızda “Chan yu 单于” sözcüğünü dilimize başbuğ, önder şeklinde tercüme ettik ve kullandık.

40 Daxing Anling, günümüz Çin Halk Cumhuriyeti Heilongjiang eyaletinde bulunan bir ildir. Büyük Xing'an dağı kuşağı olarak da adlandırabiliriz.

Çin Kaynaklarına Göre Asya Hun Devleti'nin Yıkılması Sonrası
Geri Kalan Hun (Xiong Nu) Tebaası ve
Xianbei (Şiyenbei- Siyen pi) İlişkileri

785

“Ülkenin büyük Xianbei dağı vardı, bu yüzden bu isimle anılmaktaydı. Onların ardıl kuşakları kabile reisi olarak başkentin kuzeyini sükûnetle idare etti, geniş çöllerde hayvancılık yaparak göç etmiş, geçim için avcılık yapmışlardır.”

Bu tarihi cümle de yine Toba Xianbeilerin, Büyük Xianbei dağında yaşadıkları dönem ki ekonomik, kültürel ve yaşamsal özellikleri bağlamında bilgi vermektedir.

Toba Xianbei'ler büyük Xianbei dağının derinliklerinde yaşam sürmüşler, vahşi hayvanları yaşam kaynağı olarak kullanmışlar, etlerini yemiş, derilerinden giysi yapıp giymişlerdir. Yerleşik yaşamamış, gezici avcı hayat sürmüşlerdir, son derece geri kalmış ve ilkel bir ekonomileri vardı. Toba Xianbei'lerin Büyük Xianbei Dağı bölgesinde yaşam sürdükleri döneme dair kültürel eser ve tarihi kayıtlar oldukça az olsa da elimizde bulunan verilerden yola çıkarak, yaşadıkları coğrafyanın da ekolojik şartlarını göz önüne alarak erken dönem Toba Xianbei'lerin yerleşim kültürlerine dair pek çok olguyu anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Avcılıkla uğraşan toplumlar, konargöçer bir düzende yaşarlar. Bu yaşam tarzı, aynı zamanda avcı toplumların ve yaşam şeklinin değişmez şartlarından biridir. Toba Xianbeiler de konargöçer avcı toplum şeklinde yaşam sürdüklerinden dolayı avcılık ekonomisi ana ekonomik unsurdu. Hayvancılık ya da tarım bunlar arasında yer almamaktaydı. Bunun yanı sıra büyük Xianbei dağı bölgesinde yaşamakta olan Toba Xianbei'lerde toplumsal düzen ataerkil bir soy düzeni şeklinde ve kan bağından müteşekkil boy-kabile grubundan oluşmaktaydı. Bu olgu, Toba Xianbei'lerin atalarından kalma bir gelenektir. Kan bağı olanlar kabile, boy vb. ile evlilik geleneğinden ileri gelen adetti.⁴¹ Bu bölümde geçen bilgiler de göstermektedir ki erken dönem büyük Xianbei dağında yaşayan Toba Xianbei boyu öncülerinin toplumsal hayatı, ataerkil toplum düzenindeydi. Bunun yanı sıra bu bölgede yaşayan Toba Xianbeiler oldukça büyüktü. Kayıtlarda 36 kabilenin idare edildiği ve 99 adet büyük ailenin (soyadı) bulunduğu aktarılmaktadır.⁴²⁴³ Toba Xianbeiler uzun süre yaşadıkları büyük Xianbei dağı bölgesinde uzun bir süre

41 Wei Tarihi Kayıtlarından aktarılan bilgi kaynak dildeki hali itibariyle şu şekildedir: “(魏书·序): (“积六十七世至成皇帝 讳毛立,聪明武略,远近所推,统国三十六,大姓九十九,威振北方,莫不率服.”)

42 Otuz altı boyu, doksan dokuz büyük soyadını bir araya getirmiş tek çatı altında toplamıştı (统国三十六,大姓九十九).

43 ” Tián Gang, “Ga Xian Mağaraları ve Toba Xianbei Tarihi Gelişimi”, *Hei Long Jiang Ulusları Dergisi* (田刚; 嘎仙洞与拓跋鲜卑的历史发展, 黑龙江民族丛刊), 2004, s. 63-68.

avcı yaşamı tecrübe ettiler ve dolayısıyla soy ve kan bağına dayalı sınıflandırma sistemini, hükümdarları Mao (毛) dan itibaren değiştirmeye başladılar. Kabile, koloni şeklinden, kabile grupları sistemine dönüşmeye başlamaları da bu uzun süreç içinde meydana gelmiştir. Bu Toba Xianbeilerin kaydettikleri ilk gelişmedir.

Xianbei Halkı ve Xiong Nu'ların Kaynaşması Ve Toba Xianbei Boyunun Ortaya Çıkışı

Toba'ların güneye göçleri sürecinde, Xiong-Nu'lar ikiye bölündüler. Güney Xiongnu'ları Sibiry'a, kuzey Xiongnu'ları batıya göç ettiler. Xianbeiler, Xiongnu'nun yerleşkelerine girmelerinin akabinde, kuzey Xiongnu Chanyü'sünü batıya kaçırmıştı. Bu kaçış esnasında büyük miktarda Xiongnu halkı farkında olmadan kendisini takip etmişlerdi, ancak bu eski yerleşkede⁴⁴ varlığını devam ettirmekte olan bir grup da herhangi bir göç veya kaçma eğilimine girmeden burada yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdi. O dönemde Xianbeiler "Lao Dong" bölgesine vardıkları esnada on bine yakını geride kalıyor, sayısı yüz bini bulan Xiongnu'lar halkı ise mülteci gibi birçok yer ve yörede yaşıyorlardı. Ancak yine de bu yöre civarında kalmayı sürdüren Xiongnu'lar, Xianbeiler ile farklı yörelerin ve kültürlerin halkları olsalar da bir arada yaşıyorlardı.⁴⁵

“皆自号、为鲜卑”

“Tuo-ba Xianbeilerin güç ve etkinlikleri yavaş yavaş arttığından, Xiong-Nu mntukasında birçok kabile (halk kitlesi) kendilerini Xianbei olarak niteliyor, bu şekilde adlandırıyorlardı.”⁴⁶

Xianbeiler ile Xiong Nu halkları, uzunca bir müddet bir arada yaşadılar. Bunun neticesinde kültürel ve sosyal hayatta da iki halk arasında etkileşim oldu. Buna bir örnek vermek gerekirse, iki halk arasında kız alıp-verme âdeti gayet doğal bir olaydı.⁴⁷ Toba Xianbei'lerin kutsal imparatorları (Wu-武) ve Xiong-Nu'lardan "Göğün Kızı"nın birbirleriyle evlenmeleri hikâyesi iki halk arasında benzeşen ve birbirleriyle etkileşim içine girdiklerinin gösteren hikâyelerdir. Bu dönem Xianbei ve Xiong Nu halklarının birbirleriyle olan evlilik bağının tarihi sürecini yansıtmaktadır. Ayrıca bu bağ iki ulus arasındaki bağı sağlamlaştırmıştır.

44 Buraya "Çin Kuzey Uluslarının İlişkileri Tarihi"; (中国北方民族关系史), 1985, s. 112. sayfada "yuwa, in" olarak tabir edilmiştir.

45 "Zá Chū- 杂处" : İç içe yaşamak. İki farklı ulusun, halkın bir arada yaşaması.

46 *Çin Kuzey Uluslarının İlişkileri Tarihi* (中国北方民族关系史), Çin Sosyal Bilimler Yayınevi, 1985, s. 112.

47 Wèi Tarihi (魏书).

Çin Kaynaklarına Göre Asya Hun Devleti'nin Yıkılması Sonrası
Geri Kalan Hun (Xiong Nu) Tebaası ve
Xianbei (Şiyenbei- Siyen pi) İlişkileri

787

Xianbeilerin babaları Hu'lar ve anneleri olarak bilinen Toba Xianbeiler tam da bu şekilde ortaya çıkmışlardır. Xiong Nu halkı ve Xianbei'ler birbirleriyle daha da iç içe geçmişler, kaynaşmışlardır.

Toba kuvvetleri, Xiong Nu'ların yurtlarına girdikten sonra açık bir ifade ile şunları belirtmişler:

“前世匈奴、蹋顿之走。苟贪财利、抄掠边民、虽有所得、而其死伤不足相补、更招寇仇、百姓涂炭、非常计也。”⁴⁸

“Eski düzende (hayatta) Xiong-Nu'lar yakıp, yıkip herşeyi, heryeri enkaza çevirdiler, bu durumdan bir çıkar elde etmeden geçip gittiler”. “Doğru mu, yanlış mı” demeden yağma etmenin peşindeydiler, sınır boyunda yaşayan insanları yağmaladılar. Her ne kadar kazançlı olsa da, ölen ile yaralanan karşılıklı olarak birbirine denk gelmiyordu. Daha fazla eşkıya ile düşman ile bağ kuruyor, bu sayede halka daha da acı çektiriyordu. Tüm bu sebeplerden dolayı Xiongnuların bu tutumlarına karşı koyuyordu. Sınır boyunda yaşayan halkı” yağma etmeyi düşünüyor diğer taraftan da “Zhongyuan'ın idaresini” Han ailesinin kızlarıyla evlendirerek siyasi gücü uzun süre elde tutmayı planlıyordu. Bu yüzden de “Wei”ler ile “Han”lar arasında evlilik bağı kuruldu.”

Toba kuvvetleri ile Wei'ler arasında evlilik bağı kurulduktan sonra, iki taraf da birbirine elçi gönderir. Bu gönderilen elçilerin veya başka sebeplerle gelip-gidenlerin ardı arkası kesilmez. Wei halkı Toba Xianbeilere, ipek (帛), ipekli kumaş (缁), ham ipek (絮) ve altın (金) verdiler. Bu hediyeleşme uzun süre boyunca cömert bir şekilde devam etti. Tüm bu bağ ve ilişki sayesinde Toba güçleri bu bağa kalpten inanıp, sadık kaldılar ve Wei'lerle irtibatta kalarak ilişkilerini sürdürdüler.

Ancak Toba Xianbei ve Zhongyuan dostluğu hiç de küçümsemeyecek engellerle karşılaştı. Sha Mohan ve Wei arasındaki dostluk, “Uzun Duvar”⁴⁹ dışında kalan bütün yerlerin kinine, nefretine yol açmaktaydı. Sha Mohan'ın tarzı ve tutumundan memnuniyetsizdiler. Kendisine eleştiriler yöneltmişlerdi. “(Sha Mohan'ı kasten) renkli giyinmekteydi, sanki güneysidekiler gibi (*Han halkının olduğu gibi*), ayrıca tekniğinde de garip bir şekli var. Ülke birliktymiş, bir aradaymış gibi görünüyordu. Eski adetleri değiştirmiş, (*biz, Toba Xianbei halkı*) kesinlikle bunun bizleri etkilemesine izin vermemeliyiz, ülkemizin bilge insanları gibi değil, uygulamaları kökeninde çok

48 Wei Shu (魏书); Di Ji (帝纪); Xu Ji (序纪)'den aktaran, *Çin Kuzey Uluslarının İlişkileri Tarihi* (中国北方民族关系史), Çin Sosyal Bilimler Yayınevi; 1985, s. 112.

49 Çin Seddi'nin diğer bir söylenişidir.

yalın ve basit” diye bahsetmişlerdir⁵⁰. Sonuç itibariyle Sha- Mo Han Sainan⁵¹ da bu uygulama ve tutumunu benimsemeyen çevre bölgelerin adamları tarafından öldürülür.⁵²

Toba Xianbei Kabile İttifakının Oluşumu^{53,54}

Gaxian mağaralarında yaşamakta olan Xianbei’lerin büyük çaplı iki göç hareketinin ardından Xiong Nu’ların eski topraklarına (günümüz Karanlık Dağ (阴山) ve Büyük Qing Dağının (大青山) bulunduğu kuşak) varmaları ile beraber, bu bölgede bulunmakta olan Xiong Nu bakiyesi ile bütünleşmeleri neticesinde yeni bir Xianbei türü meydana getirmiştir. Her ne kadar kendilerini Xianbei olarak adlandırmış olsalar da, büyük çaplı iki göç hareketleri esnasında farklı boy ve kabilelerle karışmışlar, bütünleşmişlerdir.⁵⁵ Xiong Nu’ların eski topraklarına varduktan sonra, Gaxian mağara sistemi Xianbei kabilesinin merkez kuvvetteki hükümdar soyun⁵⁶ kan bağı soy sistemi de giderek, Xianbei ve Xiong Nu soyundan müteşekkil melez bir toplum meydana geldi. Toba Xianbei kabile ittifakının ilk mimarı Toba Liwei, Gaxian mağara sistemi Xianbei hükümdar soyu ve yine bu bölgede geri kalan Xiong Nu bakiyesinin melezi (*bu iki boydan meydana gelen kırma*) bir kişi ve Toba’ların efsane önderidir.

Bunun yanı sıra Toba Xianbei’ler Zhou hanedanlığının başlangıç döneminden çok önce, “*Ticaret (Geçim) İçin Avcılık Yapan- 射猎为业*”⁵⁷ orman bölgesine girmiş olamaz⁵⁸, esas itibariyle güneye doğru gerçekleştirdikleri göçün⁵⁹ ardından,

50 Mark Edward Lewis, *China Between Empires: The Northern and Southern Dynasties*, Harvard University Press, United States of America, 2011.

51 Çin Seddi’nin güneyini tabir etmektedir. (赛南)

52 Mark Edward Lewis, *age.*.

53 Li Yùshùn, “Toba Xianbei Kabile İttifakı Analizi Denemesi”, Manzu Araştırmaları, (李玉顺, 试析拓跋鲜卑部落联盟, 满族研究, 延边大学历史系, 吉林, 延吉) Yánbiān Üniversitesi Tarih Bölümü, Jilin, Yanxi, 2011, S. 2, s. 63- 68.

54 Bir görüşe göre de Toba Xianbei’leri anne

55 Li Yùshùn, *age.*, s. 63.

56 Hükümdar soyu olarak tabir edilen sözcük (王族) dur. İngilizce tercümesi kraliyet ailesidir. Ancak kraliyet veya kral sözcükleri bu dönem ve bu coğrafya halkı için kullanılması doğru ve yerinde bir sıfat değildir. Bu sebeple “Hükümdar soyu” diye bahsetmeyi tercih ettik.

57 Wei Tarihi- Xu Ji kayıtları.

58 “Wei Tarihi Xu Kayıtları” ve Mi Wenping, “Xianbei Taş Odalarının Keşfi İle İlk Keşfi Araştırmaları” Kültür Mirası Yazıları, 1981. (米文平：《鲜卑石室的发现与初步研究》, 载《文物》1981年第2期.)

59 Xianbei’lerin başlangıçtan kuzey coğrafyası ve Hun’ların eski topraklarına girmelerine kadar

Çin Kaynaklarına Göre Asya Hun Devleti'nin Yıkılması Sonrası
Geri Kalan Hun (Xiong Nu) Tebaası ve
Xianbei (Şiyenbei- Siyen pi) İlişkileri

789

Xianbeiler Zhongyuan'i etkilemeye başladılar. Bunun yanı sıra, kendisini Xianbei olarak adlandıran Toba boyunun klasik metinlerde ortaya çıkışı Wei-Jin sonrası dönemdedir, bu dönem de yine aynı zamanda Xianbei boyunun soy kökü ve aidiyeti bağlamında karmaşık ve düzensiz toplulaşma milletleşme evresine girdiği süreçtir. Ms. I.yy'ın ortalarında Xiong Nu bakiyesinin kendisini Xianbei olarak anlattığı süreç şu şekilde kayda geçmiştir;

“匈奴余种留者尚有十余万落，皆自号鲜卑”⁶⁰

“Xiong Nu'lar çöktüğü onlardan geriye yüz bini aşkın bakiyesinin kaldığı bunların da kendilerini Xianbei olarak adlandırmaktaydılar.”

Ms. II. yy'ın orta döneminde ise Xianbei Tan Shi Huai bütün Moğol bozkırını içine alan büyük bir boy birliği sağladı ki bu birlik daha fazla göçebe boyun kendisini Xianbei addetmesini ve birliğe katılmasını yol açtı. Bundan dolayı pek çok Moğolistan ulusu/ halkı gibi Toba'ların da yine Sahte isimle Bu ittifakta yer aldıklarını düşünebiliriz. Buna bir başka misal ise “匈奴余种自号鲜卑”⁶¹ tarihi kaydında geçtiği gibi Xiong Nu tebaası kendisini Xianbei olarak niteliyor, adlandıyordu ki burada geçen isim daha doğrusu ittifakın adı Tan Shi Huai Xianbei Büyük İttifakının adı idi, bu evre de özleri Xianbei olmasa da kendilerini bu şekilde addederek belki de ittifaka sadık göstermişlerdir.

Büyük Xianbei Dağı olarak bilinen yer, Toba'ların, soy ismini Xianbei olarak yapmaları ardından çıkış yerlerine yönelik isimlerinin izlerini sürmelerini işaretler. Zhou dönemi başlarında ise, Toba'lar isimlerini Xianbei olarak kullanmamaktaydılar. Burada yine eski kayıtları incelediğimizde, Xianbei ismiyle kendini adlandıran en erken grup, Doğu Hu ve Ön Qin'lerin aynı soyuna dayandırılabilir, yalnızca Doğu Xianbei'ler olmakla beraber, Doğu Xianbei'leri bütün Xianbei boyunu temsilen veya bütün hepsinin atası öncüsü olarak ifade etmek amacıyla kullanılabilir.⁶² Bu nedenle, Zhou dönemi başında

gerçekleştirdikleri göç hareketlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Xianbei'lerin Gaxian mağarası civarından güneye göçlerini sırasıyla ifade edecek olursak: Büyük Xianbei Dağı (Ga Xian mağarası bulunduğu Da Xing An Ling'in Kuzey kesmi) → Da Ze (Hu Lun gölü bölgesi) ne oradan da → “Hun'ların eski topraklarına (Moğolistan bozkırının güneyine) → Zhongyuan'e” şeklinde olmuştur.

60 《后汉书·乌植鲜卑列传》 ayrıca 27.09.2018 tarihinde “<https://ctext.org/hou-han-shu/wu-huan-xian-bei-lie-zhuan/zhs>” isimli internet sitesinin 17. Nolu paragrafından alınmıştır.

61 <https://ctext.org/hou-han-shu/wu-huan-xian-bei-lie-zhuan/zhs>. Sitesinden 27.11.2018 tarihinde alınmıştır.

62 Wang Xi En, *Doğu Xianbei'ler Erken Dönemi İzlerine Bir Bakış*, Ulus Araştırmaları, (王希恩, 早期东部鲜卑觅踪, 民族研究) 1989-04-01, s. 37-42.

ki Toba'ların Xianbei olarak adlandırılması, onların Doğu Xianbei'ler ile ortak bir çıkış noktası veya kökeni olmak zorunluluğu vardır. Bu güne kadar, ne tarihi kayıtların, arkeolojinin veya eski klasik efsanelerin aktardıkları bu iki boyun ortak kökenden veya aynı soydan gelip gelmediğine dair güvenilir keşif ortaya koyamamıştır.⁶³ Günümüzde yaygın olan kanaat iki boyun aynı soydan geldiği yönünde olsa da, Toba'ların salt Doğu bölgesinde çıkmış olduğu şeklinde ki bir açıklama kuramsallaştırmak pek yeterli olmayacaktır. Bu nedenle, Ön Qin dönemi Xianbei tarihi, yalnızca Doğu Xianbei'lerin tarihidir yönünde Wang Xi En hoca "Doğu Xianbei'ler Erken Dönemi İzlerine Bir Bakış" isimli makalesinde bu görüşüne yer vermiştir.⁶⁴

Sonuç

Orta Asya Türk tarihinde Hun Devletinin çok önemli bir yere sahip olduğu herkesçe bilinmektedir. Büyük Hun devleti zamanla dış etkenlerinde sebebiyle Güney Ve Kuzey Hunları olarak ikiye ayrılmıştır. Güçlü bir siyasi birlik olan Kuzey Hun'ları zaman içinde güçlerinden çok şey kaybettiler. Bu dönemde bu bölge de siyasi otorite boşluğu doğmuş oldu. Bunun sonucunda Doğu Han devletinin kuzeyinde bir kargaşa başlamış oldu. Bu arada güney ve güneybatıya göç ederek Hun topraklarına giren Xianbei'ler zamanla Hun devleti ve halkı ile kaynaşmış ve bir arada yaşamıştır. Pek çok alanda iyi ilişkiler kurmuşlardır. Hun ve Xianbei yakınlaşması çevre boy ve devletleri endişelendirmiştir. Bu yakınlaşmadan endişe duyan Doğu Han devleti Hun'ların zayıflamasından yararlanarak Xianbei'ler ile işbirliği içine girmişlerdir. Hun devletinin yıkılmasından sonra Xianbei'ler bu coğrafyanın hâkimi olmuşlardır. Bunun sonucunda Hun'ların büyük kısmı bölgeyi terk etmek zorunda kalmışlardır. Göç etmeyenler ise Xianbei'lere tabi olmuşlardır. Bütün bu olaylar Son Han Tarihi içinde detaylı olarak anlatılmaktadır. MS. 315 tarihinde kurulan I. Dai devleti altmış yıl kadar sürmüş ve MS. 376 tarihinde Ön Qin beyliği tarafından yıkılmıştır. Bu olayın devamında MS.386 yılında Toba Gui tarafından "Kuzey Wei" (*Toba Wei; Tabgaç*) Devleti kurulmuştur. İki yüz yıldan fazla süren Kuzey Wei Devleti, Türk tarihinde önemli bir yer tutar. Bu çalışmamızda Hun ve Xianbei boyunun kaynaşması ve güçlü bir siyasi birliğin kurulması süreci Çin kaynaklarına göre ele alınacaktır.

63 Sinoloji araştırmalarında en temel kaynaklar 25 tarih eserleridir. Bunlar temel alınmadan yapılmış veya yapılmaya çalışılan hiçbir eser ve çalışma yeterli ve sağlam temeller üzerine oturmuştur dememiz mümkün değildir. Her ne kadar böyle olsa da Çin kaynakları da bazı dönem ve tarihi olayları aktarmak hususunda yetersiz veya eksik kalmıştır hatta hatalar barındırmaktadır.

64 Wang Xi En, age., s. 37-42

Kaynaklar

Aktaş, Şükrü, *Çin Medeniyeti Tarih, Kültür, Felsefe, Edebiyat, Prof. Dr. Bülent Okay'ın 35. Meslek Yılı Anısına*, Kesit Yayınları, İstanbul 2018.

Aktaş, Şükrü, *Genel Türk Tarihi Araştırmalarına Adanmış Bir Ömür Gülçin Çandarlıoğlu 75. Yaş Armağanı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2017.

Changshou, Ma, "Wuhuan ve Xianbei", *Guangxi Shifan Daxue Chubanshe* (马长寿; 乌桓与鲜卑、广西师范大学出版社、2006年六月) Haziran 2006.

Cun Rui, Xiong, Victor, *Orta Çağ Çin'i Tarihi Sözlüğü*, Scacecrow Yayınları, Lanham Maryland, Toronto, Plymouth Birleşik Krallık, 2009.

Erride Mutu, "Xianbei Soy Kökeni Araştırmaları", *İç Moğolistan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (额尔德木图, 鲜卑族源考, 内蒙古民族大学学报(社会科学版), 2007, S. 33, No. 5.

He Tianping, "Doğu Hu'lardan Xianbei Tan Shihuai Dönemine Siyasi Güç Değişimi", *İç Moğolistan Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Araştırmaları Enstitüsü, Huhhot, İç Moğolistan, 010010, Yinshan Dergisi*, 2008, S. 21-3. (何天明; "东胡到鲜卑檀石槐时期的政权演变", (内蒙古社会科学院历史研究所, 内蒙古呼和浩特 010010, 阴山学刊, yıl 2008, S. 21-3.)

<https://ctext.org/guo-yu/jin-yu-ba/zhs>

<https://ctext.org/guo-yu>

<https://ctext.org/hou-han-shu/wu-huan-xian-bei-lie-zhuan/zhs>

Lǐ Yùshùn, "Toba Xianbei Kabile İttifakı Analizi Denemesi", Manzu Araştırmaları, (李玉顺, 试析拓跋鲜卑部落联盟, 满族研究, 延边大学历史系, 吉林, 延吉) Yánbiān Üniversitesi Tarih Bölümü, Jilin, Yanxi, 2011, S. 2.

Liang Yun; erken dönem Toba Xianbei Araştırmaları yeniden incelemesi; İç Moğolistan üniversitesi Moğol Çalışmaları Fakültesi, İç Huhhot, Moğolistan, 010021, Ocak 2012, S. 44, s. 68. (梁云; 早期拓跋鲜卑研究回顾, 内蒙古大学蒙古学学院, 内蒙古, 呼和浩特 010021, 2012年, 第44卷).

Mi Wenping; "Xianbei Taş Odaları İlk Keşif Araştırmaları" Kültür Mirası Yazıları, 1981. (米文平 : 《鲜卑石室的发现与初步研究》, 载《文物》 1981年第2期.)

Qiu Jurong; "Xianbei", *Çin Antik Ulusları Dergisi*, 1981, s. 108-112. (邱久荣, "鲜卑"、中国古代民族志. 1981年, 第108-112页.)

Tiě Chāoyǐn; “Xianbei İsmi Araştırması” Hēi Lóng Jiāng Üniversitesi İngilizce Bölümü Harbin, 2001, S. 2., s. 53-62. (尹铁超; “鲜卑名考”, 黑龙江大学英语系, 黑龙江哈尔滨, 2001年、第二卷、53-62页).

Wang Xi En, Doğu Xianbei’ler Erken Dönemi İzlerine Bir Bakış, Ulus Araştırmaları, (王希恩, 早期东部鲜卑觅踪, 民族研究) 1989-04-01.

YAO, Dali (姚大力), “Toba Xianbei Boyu Erken Tarihi Kuramı”, *Fudan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Shang Hai (论拓跋鲜卑部的早期历史、复旦学报、社会科学版、复旦大学、上海), 2005.